

LILLEHAMMER
KOMMUNE

RETNINGSLINJER FOR GRAVEARBEIDER VED GATETRÆR OG I KOMMUNENS PARKER, IDRETTSANLEGG, FRIMRÅDER OG ANDRE GRØNTANLEGG

VERSJON 3.0 – JANUAR 2025
TO PARK OG IDRETT

Forord

Hensikten med retningslinjene er å sikre at kommunale gatetrær, parker, idrettsanlegg, friområder og andre grønntanlegg ikke blir påført unødig skade eller kvalitetsforringelse ved arbeid i eller nær disse. Disse retningslinjene skal klargjøre hvilke krav som settes til tiltakshaver og entreprenør som skal gjennomføre et gravearbeid.

Retningslinjene var opprinnelig laget som felles retningslinjer for Hamar, Gjøvik, Ringsaker og Lillehammer kommuner. De var vedtatt i Lillehammer kommunestyre i 2001.

Revisjoner administrativt:
August 2015
Januar 2025

Har du spørsmål i forbindelse med disse retningslinjene, kontakt:

Lillehammer kommune
Tjenesteområde Park og idrett
postmottak@lillehammer.kommune.no

Merk e-posten: Park og idrett – graving grønntanlegg

**GRAVING ELLER ANNET ARBEID I KOMMUNALE AREALER
MÅ IKKE SETTES I GANG FØR DET ER GITT GRAVE- ELLER
ARBEIDSTILLATELSE**

Innhold

RETNINGSLINJER FOR GRAVEARBEIDER VED GATETRÆR OG I KOMMUNENS PARKER, IDRETTSANLEGG, FRIOMRÅDER OG ANDRE GRØNTANLEGG	1
Forord	2
1. Generelle regler	4
2. Krav til entreprenør	4
3. Rutiner for gravesøknad og gravetillatelse	4
4. Gjennomføring av gravearbeidet	4
4.1 Sikring av trær; trekrone, stamme og rotsystem før og under graving.	4
4.2 Sikring av plantesamfunn, dvs. sammenhengende arealer med vegetasjon og prydbusker	7
5. Opprydding/istandsetting	8
5.1 Igjenfylling av grøfter.....	8
5.2 Istandsetting av grøntarealer og planting av trær.....	8
5.3 Varsling, kontroll, besiktigelse	8
5.4 Frister	8
6. Verdivurdering av trær og grøntområder	9
7. Overtredelser og erstatning	9
Vedlegg 1 – Skilt for sperringer ved beskyttelse av trær:	10

1. Generelle regler

- Disse retningslinjer gjelder for graving i kommunens parker, friområder, friluftsområder, idrettsområder og andre grøntanlegg. De kommer også til anvendelse ved graving nærmere gatetrær enn 5 meter fra trestamme eller under treets dryppsone
- Enhver som ønsker tillatelse til graving, må søke på nett: [Gravemelding og arbeidsvarsling - Lillehammer kommune](#)

2. Krav til entreprenør

- Entreprenør skal inneha grøntfaglig kompetanse ved graving og istandsetting etter graving i regulerte friområder, parker, idrettsanlegg og grøntareal ved veg.
- Entreprenør skal ha navngitt ansvarlig person til stede på gravestedet som kjenner disse retningslinjene, og er bemyndiget til å påse at retningslinjene følges.

3. Rutiner for gravesøknad og gravetillatelse

- Det kan være utfordrende å få gravetillatelse dersom denne skader vegetasjonen. Vi anbefaler dere å finne en annen plassering om mulig.
- Ved planlegging av større gravearbeider bør aktuell gravetrase drøftes tverrfaglig i tidlig planfase.
- Leie av areal til riggplass skal avtales spesielt.

4. Gjennomføring av gravearbeidet

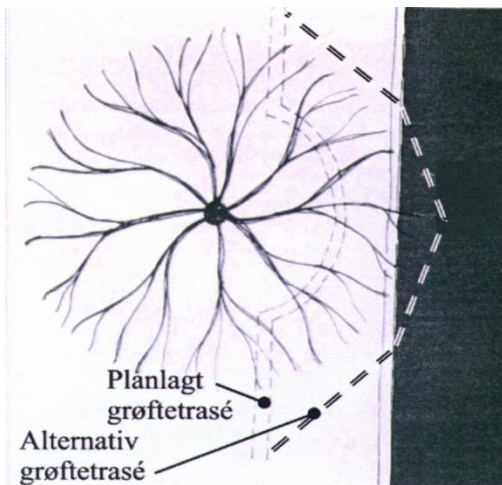
- Før gravearbeider settes i gang skal det foretas en felles befarings.
- Felling av trær, beskjæring av grener, graving, bortkjøring av stein, jord eller sand er ikke tillatt uten samtykke.
- Kjøring/lagring i grøntområdet utover det som er tillatt i gravetillatelsen, skal ikke forekomme.

4.1 Sikring av trær; trekrone, stamme og rotsystem før og under graving.

Å bevare trær skadefri under graving krever velvilje fra tiltakshaver, konsulenter med kunnskap om trær og utførelse på treets premisser.

Det er summen av skader trærne blir påført som avgjør livsløpet. Disse kan omfatte kutting av røtter, fjerning av bark, komprimering av bakken, uttørking av jord, avrenning av olje og kjemikalier, drenering og senkning av grunnvannstanden.

Målet er å unngå skader av ethvert slag, eller så langt mulig å begrense skadene.

Planlegg ikke grøfter/rør gjennom rotsoner på trær.

I mange tilfeller vil ikke konsekvensene av skadene treet er påført vise seg før etter flere år. Treets vekst stagnerer gradvis og det vil etter hvert dø.

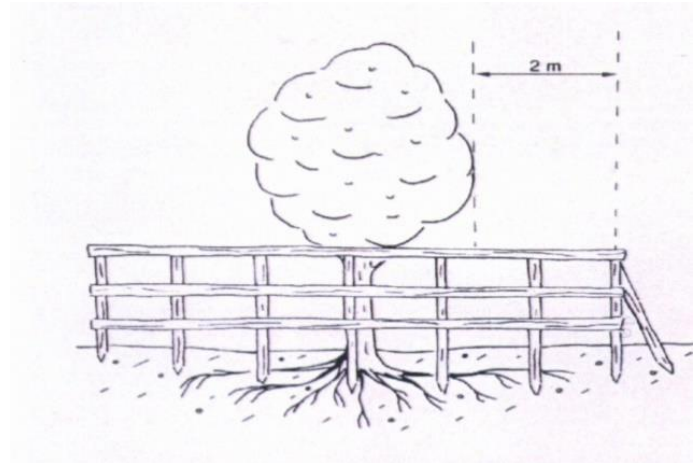
Er treets forankring til grunnen (røttene) alvorlig svekket, kan konsekvensene ved en rotvelt eller brekkasje, i et beferdet område, bli katastrofal. Det er verdt å være oppmerksom på at et tre kan være sterkt svekket i røtter eller stamme, selv om det ikke bærer ytre tegn på skader.

4.1.1 Beskyttelsessone omkring trær og plantefelt

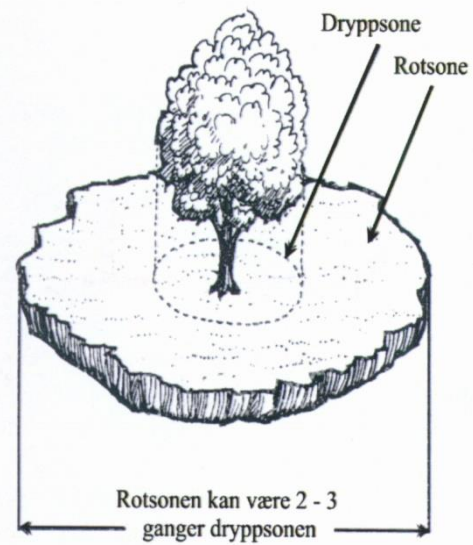
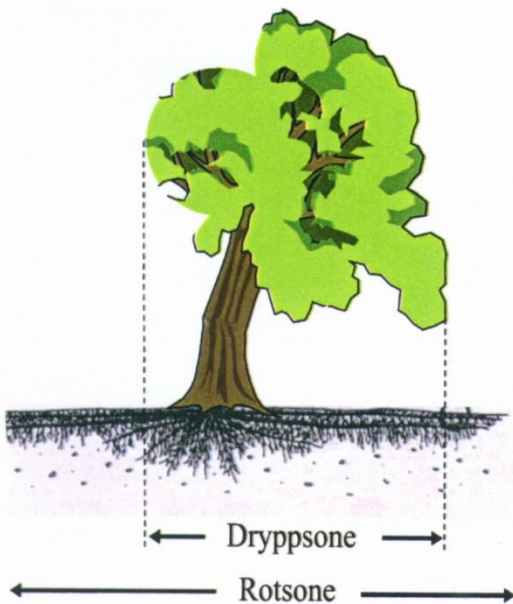
Trær bør gjerdes inn og sikres med en beskyttelsessone med en radius på minimum 5 meter og utenfor treets dryppsoner (trekronens diameter). Avstanden måles fra stammens ytterkant. Beskyttelsessonen gjelder både over og under bakken og uansett formål eller påvirkningsgrad.

Beskyttelsessonen skal sikre trærne mot kompaktering av jord og støtskader på stammen eller trekronen. Det må ikke kjøres under dryppsonen eller foretas lagring av masser / materialer / arbeidsbrakker da dette kan føre til skader.

Dersom kjøring innenfor beskyttelsessonen ikke kan unngås, må det bygges opp stammevern, og så et midlertidig bærelag. Bærelaget bygges opp ved å legge ut veiduk, deretter et minimum 300 mm tykt lag med masser, hvor fraksjonen ikke overstiger 1/3 av bærelagets tykkelse (for eksempel fraksjon 0-63 mm). Massene komprimeres, etterfulgt av utjevningssmasser eller kjøreplater. Bærelaget tar opp og fordeler belastningen fra trafikken og sikrer lufttilgang til røttene. Fjerning av midlertidig bærelag må gjøres varsomt for å unngå skader på røtter.

Rotsonen må skjermes og vernes mot komprimering forårsaket av kjøring og lagring.

Dryppsonen kan være ganske nær stammen på et hellende tre, mens rotsonen kan strekke seg som på et rettstammet tre.

Der det ikke er mulig å avsette areal til inngjerding, skal minimum trestamme beskyttes for mekaniske skader. Gatetrær eller trær i faste dekker er ikke like følsomme for komprimering som trær i jord, men har ofte plassmangel rundt treet.

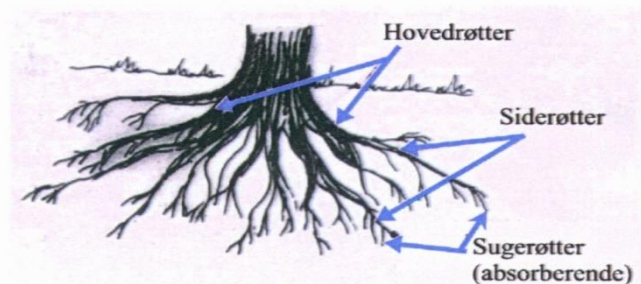
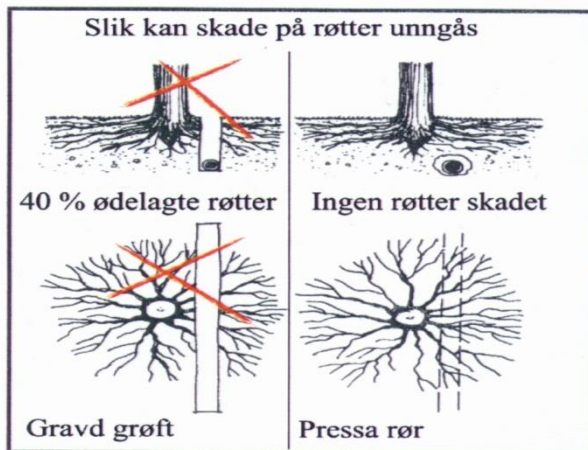
Ved montering av stammevern skal stammen først kles med strie. Deretter bygges en enkel kasse av trematerialer rundt treet, mellom 0,5 til 1,5 meter ut fra stammen. Mellom kassen og strien legges et støtdempende materiale. Støtdempende materiale kan være halm, bildekk, isolasjonsmatter eller lignende.

4.1.2 Beskyttelse og håndtering av røtter

Konsekvenser av rotskader kan komme umiddelbart, eller etter lang tid. Kuttet festerøttene av, kan treet miste stabiliteten og bli en fare for omgivelsene. Fjernes sugerøttene, kan treet dø av vannmangel. Treet kan dø raskt, men vanligvis skjer det over et tidsrom på flere år.

Det må ikke graves innenfor treet's dryppsoner. I tilfeller hvor dette ikke kan unngås, må graving utføres med håndmakt. Alternativer er å presse rør under røttene, vakuumsuging eller luftspade.

- Grøftetraseer og gravedybde bestemmes i samråd med kommunens grøntfaglige kontaktperson.
- Dype grøfter nær treet kan føre til uttørking, da naturlig sigevann blir ført inn i nye løp.
- Frilagte røtter må umiddelbart dekkes til mot sol og vind og eventuelt vannes. Innenfor dryppsonen må grøftene snarest fylles igjen med stedlige masser uten stein.
- Skadete røtter må renskjæres med egnet, sterilt redskap. Fyll gjerne opp med sterile sandmasser omkring skadete renskjærte røtter.
- Det skal i utgangspunktet ikke fylles opp med masse rundt trærne. I tvilstilfeller må kommunens grøntfaglige kontaktperson kontaktes.

4.1.3 Flytting av trær

Trær kan flyttes hvis det planlegges i god tid på forhånd (min. 11/2 år på forhånd) avhengig av treet, størrelse, kondisjon og vokseplass. Kommunens grøntfaglige kontaktperson må involveres i prosessen.

4.2 Sikring av plantesamfunn, dvs. sammenhengende arealer med vegetasjon og prydbusker

- Inngjerding kreves rundt det berørte plantesamfunnet.
- Skadete røtter skal renskjæres med skarp, sterilt redskap.
- Frilagte røtter må umiddelbart dekkes til mot sol og vind og eventuelt vannes.
- Flytting av plantesamfunn – se punkt 4.1.3

5. Opprydding/istandsetting

5.1 Igjenfylling av grøfter

- Kommunens grøntfaglige kontaktperson skal besiktige arbeider i rotsonen før igjenfylling. Det foretas kontroll rundt selve gravestedet for evt. å avdekke påførte skader. Entreprenøren skal varsle kommunens ansvarlige for å avtale kontroll.
- Ved igjenfylling av grøfter og hull skal de stedlige masser tilbakeføres i det sjikt de lå før graving startet. Etter avtale med Lillehammer kommune kan eventuelt ny masse tilføres. Dersom nye vekstmasser tilføres, skal det leveres jord som kan dokumenteres for innhold for godkjenning.
- I gatemiljø kan det bli stilt krav om at det ved oppgraving skal gjenfylles med rotvennlig forsterkningslag.

5.2 Istandsetting av grøntarealer og planting av trær

- Toppmasse i plenarealer, som skal tilsås med plenfrø skal bestå av vekstjord fri for uønskede arter. All vekstjord skal være tilpasset bruken på stedet, dokumenteres og godkjennes av grøntfaglig kontaktperson.
- Park og idrett kan forlange ferdiggress.
- All bruk av tilførte frø og gjødsel skal godkjennes av grøntfaglig kontaktperson.
- I naturområder eller langs elver/bekker skal naturlig revegetering benyttes. Dette skal være skriftlig avtalt før gravetillatelse gis. Stedlige masser som påvirkes av graving, lagres i ranker og gjenbrukes i anlegget fremfor tilførsel av vekstmasser.
- Gressarealer og naturlig revegetering skal istandsettes med etableringsskjøtsel i en sesong for utbyggers regning.
- Uønsket rotgress skal lukes og fjernes manuelt som del av etableringsskjøtselen.
- For nyplanting/replanting av trær skal [Brage - Statens vegvesen: Etablering av trær](#), rapport 89 benyttes. Se del 2, kapittel 14, punkt 14.3.
- For nyplanting/replanting av trær skal 3 års etableringsskjøtsel inkluderes for entreprenørens regning.

5.3 Varsling, kontroll, besiktigelse

- Ansvar for istandsetting tillegges entreprenør.
- Alt grøntarbeid skal utføres av personell med dokumentert grøntfaglig bakgrunn.
- Eiendommen skal tilbakeføres til minst den stand den hadde før graving ble igangsatt, og utføres i henhold til NS 3420.
- Eiendommen er ikke å anse som ryddet og istandsatt før Park og idrett skriftlig har samtykket i dette. Entreprenør har ansvar for å varsle Lillehammer kommune om befaring av istandsatt område.
- Entreprenøren skal levere egenkontrollskjema av utført arbeid senest 14 dager etter at arbeidet er ferdig. [Det er krav om å loggføre arbeider nær trær.](#)
- Ferdigbefaring foretas med entreprenør og kommunens grøntfaglige kontaktperson før kommunen overtar anleggsstedet.

5.4 Frister

- Frist for ferdigstilling av området fastsettes i forkant. Dersom fraflytting/istandsetting ikke blir utført innen angitt frist/avtalt tid, kan grunneier etter forutgående skriftlig varsel bestille fraflytting/istandsetting fra andre og sende faktura for arbeidene til entreprenøren.

6. Verdivurdering av trær og grøntområder

Verdisetting av grøntanlegg skal skje før oppstart etter et utarbeidet skjema, når dette anses som nødvendig eller hensiktsmessig.

For verdivurdering av trær skal [NS 3846 Norsk standard for verdivurdering av trær](#), brukes. Standarden brukes og dersom trær skades eller felles av andre, og gir et grunnlag for å fastsette tapets omfang.

7. Overtredelser og erstatning

Dersom det er avtalt på forhånd i en tidlig fase av arbeidet, kan felling av trær tillates mot erstatning. Trefelling kan skje dersom tiltaket regnes som viktigere enn akkurat dette treet. Summen skal dekke planting av nytt tre og tre års etableringsskjøtsel. Det er tiltakshaver som betaler erstatning, men Park og idrett bestemmer hvor nytt tre skal plantes. Store trær er mer verdt enn kostnadene ved å etablere ett nytt tre. Derfor kan det avtales at treet skal erstattes med flere nye trær.

Hvis skader oppstår fordi graving ikke er varslet, eller fordi gravearbeidet er utført i strid med de anvisninger som er gitt, er entreprenøren pliktig til å betale for skade/reparasjoner. Skaden skal varsles snarest med beskrivesle og bilder av skaden til: postmottak@lillehammer.kommune.no
Merk e-posten: Park og idrett; Skadet grøntanlegg/tre.

Dersom det i løpet av 2 år etter reparasjonsarbeidene er avsluttet oppstår skader, eller setninger som kan føres tilbake til mangelfullt arbeid/brudd på de ovennevnte punkter, vil kommunens grøntfaglige kontaktperson varsle entreprenøren skriftlig, og kreve at skaden utbedres innen en bestemt frist.

Vedlegg 1 – Skilt for sperringer ved beskyttelse av trær:

BESKYTTELSESSONE FOR TRÆR

INNENFOR SONEN ER DET IKKE LOV TIL Å:

- GRAVE
- KJØRE
- PARKERE
- OPPBEVARE MATERIALER

TREE PROTECTION AREA

WITHIN THE ZONE IT IS NOT ALLOWED TO:

- DIG
- DRIVE
- PARK VEHICLES
- STORE MATERIALS